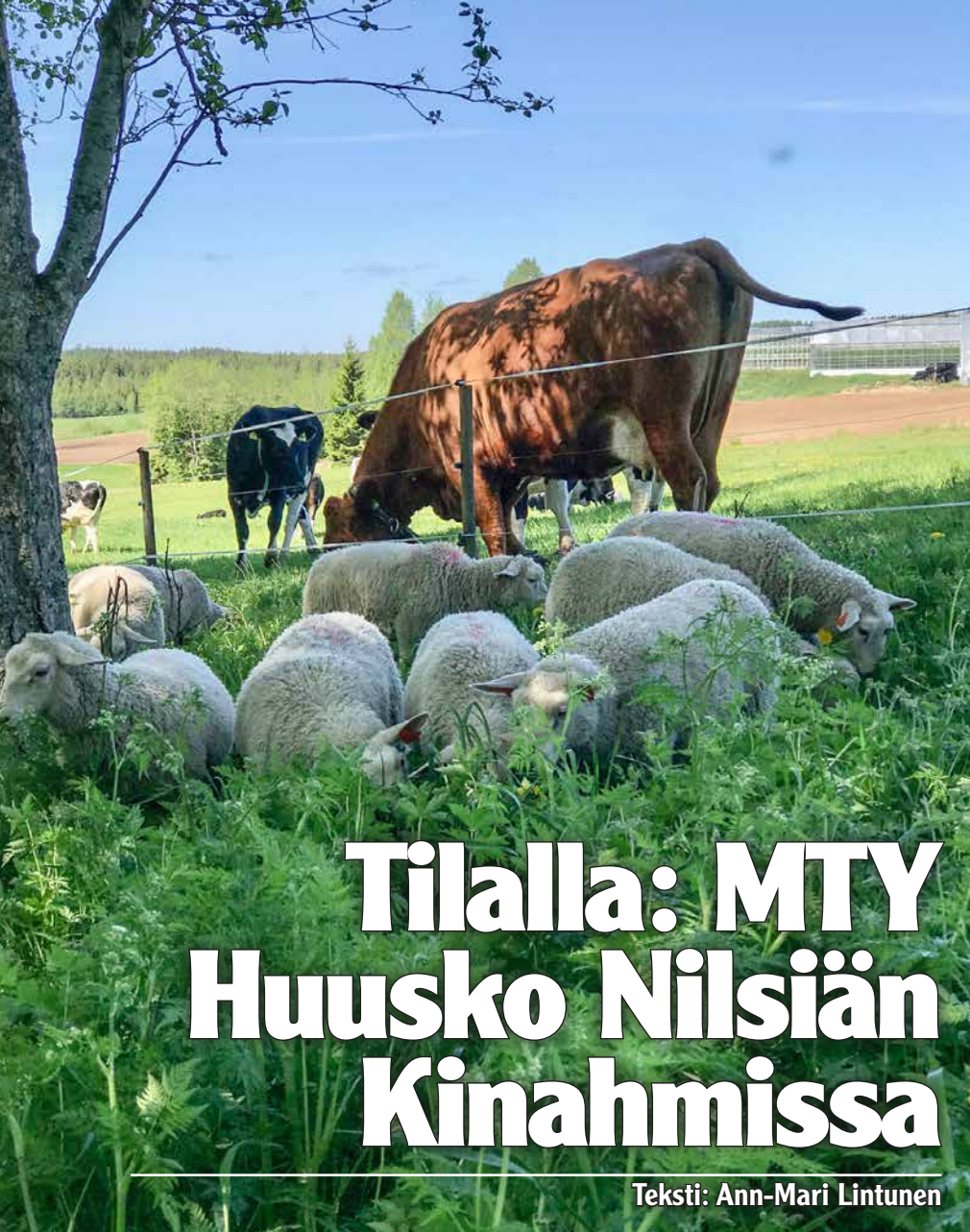

Tilalla: MTY Huusko Nilsin Kinahmissa

Teksti: Ann-Mari Lintunen

Huuskoilla on lypsakarjatila, mutta treeni- ja lemmikkilampaat hoitavat pikkubiotooppia lehmälaitumen naapurissa.

KUVA EIJA HUUSKO

Kaikki tilalla työskentelevät, Eijan mies Arto, poika Jani, Arton veli Tuomo ja viime kesänä palkkatyöläiseksi tullut Ida, osaavat auttavasti käyttää paimenkoiria, mikä on laidunkauden aikana välttämätöntä. ”Arto osaa muusta väestä parhaiten käyttää koiria, mutta käskyttää niitä aika lailla omalla tyyllillään. Yritän antaa hänen tehdä niin, etten puutu, vaikka itse olenkin paljon tarkempi siitä, miten koirat tekevät,” kertoo Eija. Lehmät laiduntavat puolet vuorokaudesta kesäaikaana, eivätkä suostu tulemaan sisään lypsylle ilman koiran avustusta. Joten, jos lomittajat ovat töissä, eikä kukaan talonväestä ole paikalla, lehmät pidetään sisällä. Navetalla koirat ajavat lehmät ylös lypsylle ja talvella jopa haukkuvat lehmät ylös.

Huuskon maitotila on kasvanut hiljalleen nykyiseen vajaan sadan lehmän kokoluokkaan. Lehmistä valtaosa on holsteineja, lisäksi löytyy pienempi määrä ayshirejä, lapinlehmä ja kyyttö-holsteinristeityksiä. Lypsylehmän ikään päässeet asuttavat 78 paikkaista lietelantaparsinavettaa. Tiineytettävillä hiehoilla ja niiden holstein-rotuisella tilasonnilla on pehkupohjainen halli, kesällä nuorkarja laiduntaa perinnebiotoopeilla. Vasikat pidetään ensimmäinen elinviikko pikkukarsinassa, josta ne siirtyvät ryhmäkarsinaan vapaajuotolle noin kolmeksi kuukaudeksi.

Tilasonni ostetaan vasikkana, ja yksi sonni saa tehdä töitään aina vuoden pari. Ne oppivat hyvin koiraan ja ovat olleet muutenkin helppoja käsitellä. Eija sanoo,

Haastattelen Eija Huuskoa, MTY Huuskon ’paimenkoiravastaavaa’, joka on nykyisin palkkatöissä tilan ulkopuolella, mutta touhuu edelleen koirien kanssa ja auttaa vaativammissa koirahommissa laidunkauden aikana, kuten hiehojen siirroissa biotoopeille ja niiltä pois. Eija myös kouluttaa tilalla työskentelevät paimenet.

että koirien kanssa on turvallista mennä tiineytettävien laumaan. ”Kerran, kun ostettiin vuosikas sonni, se hoiti kyllä hommat hyvin, mutta siitä tuli vuoden päästä vihainen. Vasikkana otetut ovat olleet kilttejä niin kauan, kun niitä on karjassa pystynyt pitämään.” Hiehot koirataan nykyisin juotolta vierotettuna. Aiemmin Eijan käydessä säännöllisesti navetalla, hän piti koiria mukana myös juottovasi- koiden karsinassa. Pahimpia koirattavia ovat kyyttölehmät ja aikuisena ostetut lehmät, eikä niistä kovin nöyriä tule välttämättä koskaan.

Yhdistetty paimen ja terapiakoira Emma tilan isännän Arto Huuskon sylissä.

KUVA EIJA HUUSKO

Paimennus on Eijalle myös sosiaalinen harrastus. Hän vuosittain järjestää kisoja ja kursseja tilalla. Kuva Felix Hohmeyerin kurssilta kesältä 2016.

KUVA JANITA PEURA

Perinnebiotooppimetsälaitumia noin 40 hehtaaria ja lisäksi karjasta luopuneen naapuritilan biotooppia hoidossa vielä toiset 40 ha. Vanhemmat, tiineet hiehot lähtevät kauemmas naapurin lohkolle. Maasto on tosi mäkistä, korkeuserot ovat isot ja mäet jyrkkiä. Alueet ovat sekametsää ja kuusikkoa, siellä on paljon lähteitä eli eläimet myös juovat luonnonvesistä. Alueet ovat olleet laidunnettuina yli miesmuistin, ainakin 1800-luvun puolelta saakka. Jokaisella laiduntajalla on isännän itse tekemä kello kaulassa, joiden avulla on helpompi hahmottaa, mihin suuntaan koiran lähettää etsimään vielä puuttuvia eläimiä. Hiehot totutetaan siihen, että mönkijän ääni tarkoittaa paitsi pian saapuvaa koiraa, myös jauhoherkkuja. Viime kesänä yksi hieho oli poikunut metsään. Se ei ensimmäisenä päivänä suostunut liikkumaan koiralla ja urakka saada se ja vasikka sisään oli kova.

Koirakipinä lähti naapurista ihan 2000-luvun alussa. ”Meidän hieho oli karannut tielle, ja naapurin Hanna ja paimenkoira Ippe palauttivat sen lopulta aitaan. He myös kuljettivat hiehoja

Jack tuo hiehoja pois biotoopilta. Nykyisin ei tarvita enää mitään kujarakennelmia tai muita aputoimia, vaan pitkätkin eläinten siirrot onnistuvat puhtaasti koiran tekeminä.

KUVA EIJAA HUUSKO

jopa kilometrin matkan koiran kanssa. Tuli semmoinen olo, että voisiko tämän tehdä helpomminkin? Rupesin selvittämään paimenkoiraa, ja lähdin kuunteleluoppilaaksi Vieremälle Tuula Kainulaisen ja Jaana Vidgrenin järjestämälle paimennuskurssille. Siellä oli kelpäjäkin. Pentuja oli siihen aikaan tosi vähän SPKY:llä. Lopulta näin Maaseudun Tulevaisuudessa ilmoituksen bordercolliiepentueesta. Menin katsomaan, ja vain yksi pentu oli vapaana. Anoppi antoi minulle rahan kuivausrummun ostoon, mutta ostinkin koiranpennun viidellä sataa 2004 vuoden alussa. Tinka oli rekisteröimätön narttu, ja jotenkin ajattelin pitkään, etten voi mennä kurssille, kun koira oli paperiton. Luin vanhaa, keltaista paimenkoiraopasta kuin raamattua, ja yritin itse opettaa koiraa. 2006 uskalsin lopulta lähteä kurssille, kun Tuula ja Jaana ilmoittelivat sellaisesta. Tinka näki siellä eka kertaa lampaat, ja pelkäsi niitä, meni istumaan selin tarhan nurkkaan. Ajattelin, että taidan itkeä ja lähdän kotiin, mutta siitä se lähti. Rupesin käymään Jaanan luona Vieremällä treeneissä aina lypsyn jälkeen. Tinka oli

Eija ja Kata kotikenttäkisoissaan Kinahmilla vuonna 2015.

KUVA MAARIT KYÖSTILÄ

vain ajanut pois päin lehmiä, eikä sillä ollut mitään hakukaaria. Laitumella olevia kiviä käytettiin apuna, että saatiin koiralle hakukaari.”

”Eka koirani Tinka olisi sopinut paremmin kiltille naisihmiselle, jolla olisi lampaita, mutta se tuli kovaääniselle naiselle, jolla on nautoja. Tinka puri helposti, koska joutui liian koviin paikkoihin. Se joutui koiraamaan meidän karjan. Ajettiin pitää pois parresta niin, että Tinka oli hihnassa. Katalla oli jo sata kertaa helpompaa. Katan kanssa kävin sitten vaikka minkälaisilla paimennuskursseilla ja innostuin kisaamaan. Ennen koiria vietiin hiehot biotoopeille traktorilla päitsissä, Tinkan kanssa tehtiin kuja ja Katan kanssa ei tarvinnut enää mitään, kuin paimennettiin hiehot lehmälaitumien läpi oikeaan paikkaan.”

WK Kata tuli 2008, kun Eija bongasi pentueen netistä. Kun Tinka oli yhden ihmisen koira, niin Katan myötä muillakin tilalla selvisi Arto, että koirasta on hyötyä. Eija näkee enimmäkseen erot rotujen välillä niiden luonteissa. Kelpiet ovat hänellä olleet helpommin koko perheen koiria ja vähemmän epäluuloisia ihmis-

ten suhteet. BC:t taas enemmän yhden ihmisen koiria. Hän pitää molempien rotujen paimennusominaisuuksista. Koirat asuvat sisällä, mutta osaavat olla ulkotarhoissakin. BC Emma on Eijalle myös ’terapiasylikoira’.

Pettymyksiäkin on ollut. ”On ollut koiria, jotka eivät ole soveltuneet meille, jotka olen sitten myynyt muualle. Esimerkiksi kaikki eivät ole pitäneet lapsista tai jotkut on olleet liian pehmeitä tai sopimattomia sisätyöhön ahtaaseen parsinavettaan. Isoimmat pettymykset on tulleet siitä, kun laittaa liikaa odotusta johonkin koiraan, ja se ei sitten sovikaan sinun tyyliisi tai perheeseen. Esimerkiksi Kamu, joka alkoi pelätä mönkijää. Harmittaa, koska se paimensi kaikkia eläimiä hyvin, mutta se mönkijän pelko oli niin mahdoton, ettei siitä tullut mitään, kun mönkijä on niin oleellinen meidän tilalla. Varsinkin, kun ajattelet, että tästä saadaan uusi kelpiejalostusuros. Onneksi välillä löytyy sopiva koira, ja sen kanssa taas jaksaa. Tässä ei tule ikinä valmiiksi, aina oppii jotain uutta. Joka koira opettaa jotain, kaikki on yksilöitä. Jotkut ovat tosi vaikeita, väänää ja käännä. Ja kun

aiemmin olen ollut vannoutunut kelpieihin, niin nyt sitten on tosi mieleinen bordercollie Emma, että mietin, pitäisikö vaihtaa kokonaan rotua. Tänä vuonna on kuitenkin tulossa Jackin pentu, jos se pentue vain onnistuu.”

”Pennun kanssa aloitan kesäaikaan yleensä lampaila, mulla on treenilampaita, jotka hoitavat yhden perinnebiotoopin. Talvisin käydään hiehojen luona hallissa tai katsomassa navetassa virotettuja vasikoita. Ensin käydään vaan fiilistelemässä eläimiä, käydään aina testaamassa, voiko sitä jo kouluttaa. Aika nopeasti otan tutustumaan vasikoihin jne. Mennään koiran valmiuden mukaan, käyn kursseilla joka vuosi jossain. Siksi, että oppisin itse jotain uutta ja vinkkejä ja onhan se sosiaalinen tapahtuma, jossa olen saanut paljon uusia ystäviä ja tuttuja.” Nyt talossa ja tilalla ovat WK Jack 7v ja BC Emma 3v. Emmaa Eija ei anna osaamattomiin käsiin, koska se tarvitsee napakan ohjaajan. Eija ei ota riskiä, että koira tapattaa itsensä tai että eläimille sattuu mitään. Jackille riittää, että joku lähettää sen hakemaan. Töissä on aina yksi koira kerrallaan.

Metsälaiduntöissä on muutamia erikoisuuksia, mitä koirien pitäisi hallita. Sokkohaku biotoopilta vaatii koiralta nenän käyttöä, jotta ne löytävät kaikki hiehot ja koiran pitää kasata eläimiä maastossa koko ajan. Jos kaikki eläimet eivät tule kerta haulla, lähetetään koira uudelleen. Jack on parempi hakemaan ja kokoamaan, joten se hakee ja Emma hyvänä ajajana kuljettaa. ”Käytän sitä koiraa, joka on missäkin hyvä, Jack puskee liikaa kuljetuksessa, Emma malttaa paremmin ajaessa. Opetan koiria etsimään eläimiä ja käyttämään nenää. Se on oikeistaan pakollinen. Pitäisi osata irtautua ja etsiä, palkkautuminen siitä etsimisestä tulee paimentamisella. Ne oppii sen työn ohella.”

Koirilla on iso merkitys tilalla. Ne ovat korvaamaton apu laiduntöissä. ”Joskus on sanottu, että jos ei olisi paimenkoiria, niin meillä ei olisi lehmiä. Näppärää, kun eläimet tottelee paremmin koiria kuin ihmisiä. Kun navetalla oli joskus sellainen systeemi, että lehmät kulkivat ruokintapöydän yli ulos, pistin ne koiralla reippaalla vauhdilla ulos, etteivät sotkeneet pöytää. Kaksi vuotta sitten lähdettiin Arton kanssa

Vasikoiden koiraaminen kannattaa, koska eläimet tottuvat koiran käskytykseen jo nuorena.

KUVA EIJA HUUSKO

moottoripyöräretkelle, niin hiehot oli päättäneet karata laitumeltaan mäen toiselle puolelle, joku oli ne säikäyttänyt. Appiukko ja Tuomo eivät olleet saaneet niitä kävelytettyä mäen yli helteessä. Kun tultiin takaisin kotiin, heti mönkijän kyytiin ja etsimään. Löydettiin ne ihan läheltä, mutta ei oltaisi saatu takaisin ilman Jackiä. Välillä levättiin, välillä taas kiivettiin ja minä rauhallisesti Jackille *hyvä kaikki*”.

Koiralle voi opettaa rajoja niin sisällä kuin ulkona. Emma odottaa, että sille annetaan lupa tulla eläinten puolelle navetassa.

KUVA EIJA HUUSKO

Viime syksyn Nautamestaruuksiin Viking Geneticsin sponsoroima alkio Huusko MTYlle

Nautamestaruuskilpailuissa lokakuussa 2022 jaettiin erikoispalkintona Viking Geneticsin lahjoittama holsteinalkio. Tämä palkintoalkio on huuhdeltu tammikuussa 2023 pohjoissavolaisella tilalla ja se kuuluu VG:n jalostusohjelmaan. VG:n tavoitteena on siirtää jalostusalkiot kahden kuukauden sisällä huuhtelusta. Sukupolvien välinen aika halutaan pitää lyhyenä ja jalostuksen eteneminen nopeana. Syntyneestä alkiosonnivasikasta VG maksaa tilalle 650 euroa ET-testikorvausmaksua genomitestauksen yhteydessä silloin, kun alkio on sen siirtopäivänä enintään kahden kuukauden ikäinen. ET-testikorvaus maksetaan, ostettiin sonnivasikka tai ei. Mikäli eläin saa synnyttyään ja testin jälkeen upean genomituloksen ja VG haluaa ostaa sonnivasikan, 2023 HOL-sonnin ostohinta on porrasteinen ollen ostohetkellä 5000 euroa ja maksu siementuotantoon hyväksyttäessä 7000 euroa.

Palkintoalkion voittivat Juvalla ja Mikkelissä syksyllä pidetyissä Nautamestaruuskilpailuissa Eija Huusko ja working kelpie Jack Nilsistä. Alkuvuodesta 2023 alkio siirrettiin Huusko MTY:n holsteinvoittoiseen karjaan. Alkio tulee yhdistelmästä *Maitohovin Torrance x RHO Pogba ET*. Syntyvään vasikkaan odotetaan molemmilta vanhemmilta reipasta tuotosta runsain maitokilojin sekä hyvää utare- että kokonaisterveyttä hedelmällisyyttä unohtamatta. Lypsettävyys, luonne ja kestävyys ovat huippuluokkaa. Alkion odotusarvo on huikeat +33. Alkioemän Torrance koti Maitohovi sijaitsee Vesannolla, joten alkio edustaa vahvaa pohjoissavolaista jalostus- ja alkioetuotanto-osaamista.

AK

